

E. Tabakowska, O przekładzie na przykładzie. Rozprawa tłumacza z Europą Normana Daviesa. Wstęp Norman Davies, Kraków: Wydawnictwo Znak, 1999, ss. 248.

Problemy związane z przekładem tekstów mają charakter wieloaspektowy. Dotyczą zagadnień z zakresu gramatyki, kultury, poetyki oraz terminologii dziedziny, o której traktuje tekst. Pojawia się również wiele dylematów, których rozwiązanie wymaga nie tylko i nie tyle wiedzy, ile intuicji i wrażliwości językowej – krótko mówiąc nadznajomości języka oryginału i języka przekładu.

Przekonać się o tym można czytając książkę Elżbiety Tabakowskiej *O przekładzie na przykładzie. Rozprawa tłumacza z EUROPAŃ Normana Daviesa*. Autorka podjęła wyzwanie rzucone przez N. Daviesa, twórcy dzieła będącego dowodem jego wielkiej erudycji, niesamowitej zdolności językowej i kreatywności zapewniających *nieprzeciętną mnogość niecodziennych wyrażeń*. Obserwacje tłumacza – praktyka odślaniają tajniki przekładu. Zapiski autorki umożliwiają poznanie trudności, z jakimi musiała się borykać oraz ich źródeł.

Pierwszym z nich jest brak znajomości terminologii danej dyscypliny występujące u N. Daviesa to geometria czy muzykologia. Tłumaczenie tych fragmentów

wymaga konsultacji ze znawcami przedmiotu¹.

Trudność nastęrcza również tłumaczenie nazw własnych. Powstaje wątpliwość, czy bitwa miała miejsce pod..., czy nad... Czasami decyduje wykładnik gramatyczny, częstokroć nieodzowna jest pomoc specjalisty.

Znajomość historycznych realiów różnych epok, nazw geograficznych oraz terminologii wielu dziedzin przerasta możliwości wybitnej nawet jednostki. E. Tabakowska ostrzega nas przed nadmierną pewnością siebie. Tłumacząc lepiej jest niedowierzyć sobie, niż popełnić lapsus translatorski. Może się okazać, że góra jest rzeką, Beata Albertoni to Błogosławiona Albertoni, natomiast biskup Roman – Papież.

Aby tak się nie stało, tłumaczowi towarzyszy grupa osób zaangażowanych w proces przekładu. Elżbiecie Tabakowskiej towarzyszyli: *Tropiciel źródeł*, *Weryfikator źródeł*, *Adiustatorka* (postać zbiorowa), *Redaktor* (postać zbiorowa), *Decydent* (postać anonimowa) oraz *Krytyk*. Sztab ludzi wspiera tłumacza w jego poczynaniach, niejednokrotnie przyczyniając się do uniknięcia rażącego błędu. Tłumaczka docenia ich wkład w powstawanie przekładu, jak również możliwość kontaktu z samym autorem.

To jednak tłumacz jest osobą w największym stopniu za przekład². To właśnie on musi zdecydować, jak przetłumaczyć *from Allenstein to Zips*, czyli po polsku *Z Olsztyna do Spiszu*, w jaki sposób oddać imponującą aliterację rozbudowanego zdania: *The proliferating profusion of possible political permutations among the pulsulating peoples and parties of the Polish provinces in this period palpably prevented the propagation by permanent pacts between potential partners*³.

Lektura tego typu tekstu jest niezwykle cenna dla młodych adeptów sztuki przekładu, praktyków – tłumaczy oraz studentów filologii, ponieważ uwrażliwia czytelnika na zjawiska językowe, a także problemy pozajęzykowe występujące w procesie przekładu. Poprzez ukazanie konkretnych trudności oraz rozwiązań, uczy jak tłumaczyć. Analiza obserwacji E. Tabakowskiej czyni nas bardziej krytycznymi wobec własnych rozwiązań taranslatorycznych czy translatorskich.

O przekładzie na przykładzie ukazuje tłumacza jako człowieka – przeżywającego stress, broniącego swoich racji w dyskusji z Decydem i Redaktorem, upokorzonego, gdy wytyka się mu błędy, będące często wynikiem chwilowej dekoncentracji, nie zaś niewiedzy.

Taki wykład, podczas którego prelegent mówi szczerze i otwarcie o porażkach i sukcesach składających się na przekład, zapada na długo w pamięć.

Joanna Szerszunowicz
Białystok

¹ M. E.Coidreau, *Pamiętnik tłumacza*, Warszawa 1979, ss. 110, 113.

² J. Pieńkos, *Przekład i tłumacz we współczesnym świecie. Aspekty lingwistyczne i pozalingwistyczne*, Warszawa 1993, [tu:] *Przekład i tłumacz we współczesnym świecie*, s. 400-414.

³ E. Tabakowska, *O przekładzie na przykładzie. Rozprawa z EUROPA Normana Daviesa*, Kraków 1999, s. 9.